

KUINKA SINÄ HALUAT ASUA?

Opas omia tarpeita vastaavaan palveluasumiseen

Kuvitukset Kaisa Leka

Invalidiliiton julkaisu O. 57., 2014

2. painos

ISBN 978-952-5548-53-2

ISSN 1457-1471

Sisältö

Esipuhe	4
Asiakkaan oma valmistautuminen asumisen ja palvelujen suunnitteluun	6
Tietoa asumisen ja palvelujen vaihtoehdoista	8
Laita asia vireille	10
Palveluasumisen hakeminen	11
Toimintakyvyn arviointi ja palvelujen suunnittelu	13
Asiakkaan toimintakyvyn, toimintaedellytysten, avun ja palvelutarpeen arviointi	15
Asioiden kirjaaminen palvelusuunnitelmaan	18
Päätöksen saaminen ja palvelun toteuttaminen	20
Asiakas aktiivisena osapuolena palveluasumisen suunnittelussa ja toteutuksessa	21
Asiakas arvioi palveluasumista ja osallistuu palvelun kehittämiseen	24
Asiakasosallisuus palvelujen kehittämisessä ja uudistamisessa	25
Kunta seuraa palveluasumisen toteutusta	26
Asiakkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen kunnassa palveluja koskeviin päätöksiin	27
Lopuksi	29
Sanaselitykset	30
Linkkejä	31

Esipuhe

Tämä asumisen suunnittelun ja toteuttamisen opas on tarkoitettu henkilöille, jotka tarvitsevat asumisessaan paljon apua ja erilaisia palveluja toimintakyvyn rajoitteiden vuoksi. Oppaan alkuosa auttaa asumisen ja palveluiden suunnittelussa. Oppaan loppuosassa keskitytään erityisesti vaikeavammaisen asiakkaan rooliin ostopalveluna toteutettavassa vaikeavammaisten palveluasumisessa.

Tämä opas on suunnattu ensi sijassa sinulle, hyvä asiakas, joka käytät asumisen palveluja.

Sinä, joka tarvitset toisen ihmisen apua jokapäiväisissä toimissasi, olet asumisesi, elämäsi ja hyvinvointisi paras asiantuntija. Onhan kyse juuri sinun omasta asumisestasi ja ainutlaatuisesta elämästäsi. Koska tarvitset erilaista asumiseen liittyvää apua ja palveluja, on hyvä, että osaat toimia asiakkaana erilaisissa tilanteissa. Turvataksesi itsellesi sopivat palvelut sinun kannattaa osallistua aktiivisesti asumisesi ja tarvitsemiesi palvelujen suunnitteluun.

Olet yhdenvertainen ammattilaisten, viranhaltijoi-

den ja läheistesi kanssa, joten kerro heille rohkeasti,

- mitä tahdot asumiseltasi
- millaisessa kodissa haluat elää.

Tämän oppaan avulla voit varmistaa, että osaat ajatella omaa asumistasi ja palvelujen tarvetta. Pystyt oman pohdinnan jälkeen paremmin perustelevaan hakemuksesi. Vinkkien avulla onnistut todennäköisemmin saamaan tarvitsemasi avun ja palvelut riippumatta siitä, kuka ne tuottaa.

Elämäsi varrelta sinulle on kertynyt kokemusta, jota tarvitaan, kun ryhdyt suunnittelemaan tulevaisuuden asumistasi. On ensiarvoisen tärkeää, että opit tuntemaan itsesi, tarpeesi ja vastuusi arkielämäsi järjestämisessä. Tarvitset tietoa omista mahdollisuuksistasi ja keinoista osallistua ja vaikuttaa asumistasi koskeviin asioihin.

Sinulla on kokemuksen tuomaa asiantuntemusta siitä, miten vamma tai sairaus voi rajoittaa toimintakykyäsi. Samoin sinulla on kokemusperäistä tietoa vammaispalveluiden, terveydenhuollon ja

sosiaalipalveluiden käyttämisestä. Tässä oppaassa kerrotaan, kuinka voit käyttää kokemuksen tuomaa asiantuntemustasi, kun toimit asumiseen liittyvien palvelujen asiakkaana: miten voit tuoda esiin omia toiveitasi ja kartoittaa toimintakykyäsi, ja kuinka voit suunnitella palveluja ja osallistua ostopalveluna tuotetun palveluasumisen toteutta-

Sinulla on oikeus tehdä omia valintoja ja päätöksiä, jotka koskevat omaa asumistasi.

miseen ja arviointiin käytännössä.

Vammaispalvelulain mukaan kunnan tai kaupungin on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasumista,

jos henkilö vammansa tai sairautensa johdosta välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Jos tarvitset toisen henkilön apua päivittäisissä toiminnoissa suoriutumiseen jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti mutta et ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa, voi vaikeavammaisten palveluasuminen olla yksi ratkaisu järjestää asumisesi ja siihen liittyvät palvelut.

Vaikka tämä opas on tarkoitettu erityisesti asumisen palveluja käyttäville asiakkaille, myös sinä, hyvä ammattilainen, läheinen tai vertaistukija, saatat löytää oppaasta jotain, mikä auttaa yhteistyötä asiakkaittesi tai muiden henkilöiden kanssa, jotka tarvitsevat tukeasi ja rinnalla kulkemista

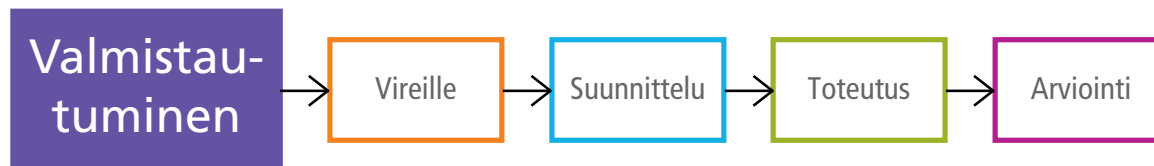
oman asumisensa ja palvelujen suunnittelemisessa ja toteuttamisessa.

Hyvä ammattilainen, ota huomioon asiakkaasi kokemustieto ja asiantuntemus!

On tärkeää varmistaa, että asiakas voi toimia tasavertaisesti palveluja tilaavan kunnan viranhaltijoiden ja palveluasumista tuottavien ammattilaisten kanssa, ovatpa nämä sitten kunnan, yrityksen tai järjestön palveluksessa. Hyvää kumppanuutta ei synny ilman luottamuksellista ilmapiiriä ja toisten näkökulmien kunnioittamista.

Asumisen palvelujen hyvässä toteuttamisessa tarvitaan asiakkaan omaa ääntä niin suunnittelussa, hakemisen vaiheessa, toteuttamisessa kuin palvelujen arvioinnissakin. Asiakkaiden osallistuminen palvelujen suunnitteluun ja toteutukseen on mahdollista, kun hallinnossa kuullaan asiakkaita aidosti ja huomioidaan heidän tarpeensa. Tämä vaatii asiakkaiden, heidän läheistensä, viranomaisten ja ammattilaisten yhteistyötä sekä aikaa avoimeen vuoropuheluun.

Palvelunkäyttäjillä on oikeus vaikuttaa saamiinsa julkisin varoin tuotettuihin palveluihin ja niiden kehittämiseen.

Näin voit valmistautua asumisen ja palvelujen suunnitteluun

Kun tarvitset päivittäin asumisessa apua, sinun on hyvä aloittaa tästä: Tunnista ensin omat toiveesi ja tahtosi.

Palvelujen suunnitteluun on hyvä valmistautua itse pohtien ja läheisten kanssa keskustellen.

Jos omat pohdinnat tuntuvat sinusta vaikeilta, muista, että sinun pitää ensin tuntee itsesi, jotta muut voivat ymmärtää tarpeesi. Monet ihmiset voivat auttaa sinua toiveittesi toteuttamisessa. Mieti myös, miten haluaisit keskustella eri ammattilaisten kanssa siitä, mitä palveluja juuri sinun tarpeisiisi on olemassa ja miten ne voisivat vastata paremmin tarvettasi. Sinun on hyvä osata kertoa, mitä tahdot ja tarvitset. Älä häpeä henkilökohtaista ja intiimiä avun tarvettasi. Rohkaistu esittämään omat näkemyksesi siitä, miten haluat palveluja toteutettavan.

Merkitse itsellesi soveltuvalla tavalla muistiin oppaan kysymysten herättämiä ajatuksia, tietoja itsestäsi sekä perusteluja, joita tarvitset myöhem-

min palveluiden tarpeen arvioinnissa, palvelujen suunnittelussa, hakemisessa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Kirjaa itsellesi muistiin myös, mitä itse teet asiasi edistämiseksi, milloin mitään tapahtuu ja millaisten vaiheiden kautta oman asumisen järjestäminen etenee.

Mieti jokin itsellesi soveltuva keino, jolla saat unelmiasi ja toiveesi esiin ja säilymään mielessäsi. Haaveilun apuna voit käyttää esimerkiksi aarre-kartta-menetelmää: voit piirtää tai leikata kuvia tai sanoja, jotka kertovat sinulle tärkeistä asioista ja unelmistasi.

Tulevaisuuden kartoitukseen voi käyttää myös selkokielistä yksilöllisen elämänsuunnittelun menetelmää, joka löytyy internetistä osoitteesta: http://verneri.net/yleis/fileadmin/tiedostot/muut/hb/kvps_minun_suunnitelmani_web.pdf

Varaa aikaa unelmointiin, toiveiden ja haaveiden esiin saamiseen ja kirjaamiseen. Haaveet ja toiveet antavat suuntaa omalle elämällesi ja helpottavat valintojen ja ratkaisujen tekemistä.

Unelmoidessa ei kannata nöyristellä. Haaveile pää pilvissä, mutta jalat maassa. Kaikkia omia toiveita ja unelmia ei kuitenkaan tarvitse paljastaa toisille, jos et halua. Yksityisasiasi ovat yksityisasiasi.

Muista, että elämäsi kuuluu paljon muutakin kuin vammasi tai sairautesi. Vaikka toimintarajoitteesi saattaa tuntua sinusta merkittävältä, älä unohda, että sinussa on sen lisäksi paljon muitakin tärkeitä ominaisuuksia, jotka vaikuttavat unelmiisi. Juuri sinä elät omaa ainutlaatuista elämääsi, ja sinulla on täysi ihmisarvo.

Kaikilla on oikeus vaikuttaa omaan asumiseensa, eikä kenellekään ole yhdentekevää, miten asuminen on järjestetty. Sinullakin on siis oikeus itse määrätä omasta asumisestasi ja elämästäsi ja tehdä niitä koskevia päätöksiä. Asumisen valintoihin vaikuttavat omat ainutlaatuiset elämäkokemuksesi, kuka olet ja mistä tulet.

Mieti, miten sinä itse haluat asumisesi järjestettäväksi.

Asuminen on keskeinen elämisen alue, koska se luo pohjaa arkiaskareiden sujumiselle ja elämän mielekkyydelle. Siksi sen hyvä toteutuminen on ensiarvoisen tärkeää. Kun asumisen arki ja toimintakyvyn rajoite eivät ole koko elämä, elämään mahtuu paljon muitakin mielenkiintoista.

Ideoi ja haaveile

- Missä ja miten sinun on hyvä olla, asua ja elää?
- Kenen kanssa haluat elää?
- Mitä toivot asumiseltasi?
- Millaisessa kodissa haluat elää?
- Mistä ja millaisen oman kodin haluaisit?
- Mistä asioista nautit?
- Miten asuminen tuo esiin sen, mistä juuri sinä pidät?

Asumisen vaihtoehdoilla, pienillä ja suurilla valinnoilla ja ratkaisulla rakennat hyvää perustaa elämällesi ja osoitat, että arvostat itseäsi. Haaveet pitää kuitenkin sovittaa arkipäivän tosiasioihin.

Pohdittavaa

- Asutko nyt oikeassa paikassa?
- Onko sinulla tarvetta muutokseen asumisessa? Jos elämäntilanteesi on muuttunut tai muuttumassa työn tai opiskelun, itsenäistymisen tarpeen tai parisuhteen muutoksen vuoksi, tarvitset ehkä muutoksia myös asumiseesi.
- Mistä kaikesta vastaat arjessasi, perheessäsi ja harrastuksissasi ja miten osallistut yhteiskunnalliseen toimintaan?
- Onko sinulla toive, miten haluaisit toteuttaa asumistavan muutoksen?
- Mitä vanhaa haluat säilyttää ja mitä uutta tarvitset?
- Mihin suuntaan haluat asumisessa ja omassa elämässäsi tulevaisuudessa mennä?
- Miten haluaisit asua muutaman vuoden tai kymmenen vuoden kuluttua?

Kirjoita unelmiasi ja toiveitasi tähän:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Tietoa asumisen ja palvelujen vaihtoehdoista

Vaikeavammaisten palveluasumista voidaan järjestää ja toteuttaa monella eri tavalla ja eri tahojen kanssa. Hanki tietoa, millaisia asumisen vaihtoehtoja löytyy paikkakunnaltasi tai sieltä, missä haluaisit asua.

Kysy ja kuuntele toisten kokemuksia asumisesta. Kaikki asuvat jossakin ja ovat voineet olla joskus samassa tilanteessa kuin sinäkin.

Sinun on hyvä miettiä, mitä ja miten kerrot toisille, mitä tarvitset ja tahdot. Mieti myös miten haluat, että tarvitsemasi palvelut toteutetaan.

Kysy neuvoja sosiaalityöntekijältä, palveluohjaajalta, vammaisyhdistyksen vertaisneuvojalta tai tukihenkilöltä. Sinulla on oikeus saada sosiaalityöntekijältä neuvontaa ja tietoa asumisen ja palveluiden vaihtoehdoista ja niiden

vaikutuksista sekä palvelujen saamisen perusteista omassa kunnassasi.

Tarvitset selkeää tietoa oikeuksistasi ja velvollisuksistasi siten, että voit ymmärtää, mistä asioissa on kyse. Neuvontaa ja tietoa pitää olla saatavilla omalla äidinkielelläsi. Käytä tarvittaessa tulkkauspalvelua.

Pohdi asumisen eri vaihtoehtoja

Millainen olisi sinulle mieluinen ja oman näköinen tapa asua?

- Rivitalo, kerrostalo vai omakotitalo
- Sinulle sopiva asunnon ja kodin sijainti, paikkakunta, koko, varustelu ja kalusteet
- Esteetön koti tavallisten asuntojen joukossa
- Nykyisen kodin muutostyön tarve
- Vuokra-asunto, asumisoikeusasunto, osaomistusasunto vai omistusasunto
- Erillinen "satelliittiasunto" lähellä yksikköä, josta saa apua
- Palvelutalo tai asumispalveluyksikkö on talo tai ryhmä asuntoja, joissa asuu vammaisia henkilöitä

Kenen kanssa haluaisit asua?

- Yksin omassa taloudessa
- Lapsuudenkodissa vanhempien kanssa tai sisarusten tai muiden sukulaisten kanssa
- Sinulle tärkeän ihmisen, kuten opiskelutoverin tai elämänkumppanin, kanssa
- Puolison ja lasten kanssa
- Yhteisössä, jossa on eri-ikäisiä ja eritaustaisia ihmisiä

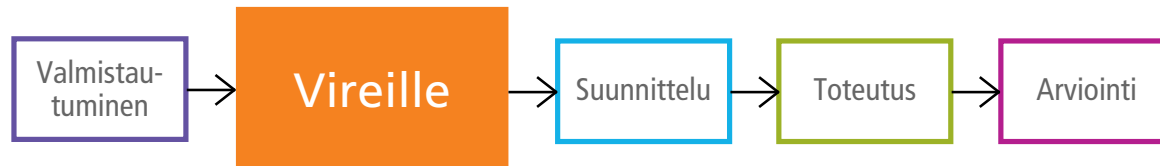
Miten haluaisit, että asumisessa tarvitsemasi apu järjestettäisiin?

- Henkilökohtainen apu, jolloin palkkaat kunnan taloudellisella tuella itsellesi yhden tai useamman avustajan oman avuntarpeesi mukaan ja toimit avustajan työnantajana
- Henkilökohtainen apu kunnan palvelusetelillä tai ostopalveluna
- Yksityisen yrityksen tuottama apu ostopalveluna tai palvelusetelillä
- Avustamisen lyhyt- ja pitkäaikaiset sijaisjärjestelyt
- Apu satelliittiasuntoon, joka voi olla lähellä palveluasumisryhmää tai palvelutaloa, josta saat apua arjen asioihin
- Apu kunnan kotihoitona, kotipalveluna ja sen tukipalveluina
- Apu omaishoitona, jolloin joku perheenjäsenistäsi tai läheisistäsi antaa päivittäin tarvitsemasi avun
- Apu palveluasumisryhmässä, jossa asuu useampia vammaisia ihmisiä samalla asuinalueella
- Apu palvelutalossa, jossa kaikilla asiakkaila on jokin vamma tai sairaus, jonka vuoksi he tarvitsevat apua
- Jokin muu sinulle sopiva asumisen järjestely tai asumistasi tukeva palvelu
- Palveluasuminen räätälöitynä erilaisten palvelujen yhdistelmänä
- Palveluasuminen kotona

Kun tavoittelet elämässäsi uusia asioita, on sinulla itselläsi ensisijainen vastuu asian edistämisestä. Omien haaveiden toteuttamiseksi tarvitaan kuitenkin usein toisten ihmisten apua. Pyri mahdollisimman hyvin tunnistamaan itsesi ja tarpeesi ja tuomaan avun tarpeesi julki palvelusuunnittelun yhteydessä. Palvelusuunnitelma toimii apuvälineenä, kun sosiaalityöntekijä tekee päätöstä siitä, minkälaisia palveluja sinulle myönnetään.

”Itsenäinen elämä ei tarkoita, että sinä tiedät kaikki vastaukset ja että kaikesta pitää selvittää yksin. Itsenäinen elämä tarkoittaa erilaisten voimavarojen etsimistä omien tavoitteidesi saavuttamiseksi. Vastaat siitä, kuinka hallitset ja käytät olemassa olevia voimavaroja.”

Judith E. Heumann

Laita asia vireille

Sinun tulee itse olla aloitteellinen ja ilmaista kunnan sosiaaliviranomaiselle, että tarvitset asumisessasi apua ja palveluja.

Palveluasumisen vireillepano vaihtelee eri kunnissa. Jos olet uusi asiakas, kysy rohkeasti neuvoa ja apua. Oman kuntasi vammaispalveluiden sosiaalityöntekijä neuvoo sinua ja kertoo, miten asia pannaan kunnassasi vireille, miten asiakkaan palvelujen tarve ja toimintakyky arvioidaan ja miten palveluja haetaan.

Ota yhteyttä vammaispalveluiden sosiaalityöntekijään

- Yhteydenotto voi olla suullinen (henkilökohtainen käynti tai puhelinsoitto) taikka kirjallinen hakemus tai tiedustelu.
- Sosiaalityöntekijä voi halutessaan ottaa asiasi vastaan ja panna sen vireille jo suullisen ilmoituksesi perusteella. Silloin sosiaalityöntekijä

kirjaa kaikki tarpeesi ja vaatimuksesi tarkasti sinun asiakirjoihisi.

- Jos haluat, yhteydenoton voi tehdä puolestasi myös sinun laillinen edustajasi, omaisesi, joku muu henkilö tai viranomainen.

Ota yhteyttä sosiaalityöntekijään ja sovi hänen kanssaan yhteinen aika palvelusuunnitelman laatimiselle, niin asiasi tulee vireille. Tämän jälkeen sosiaalityöntekijä ja sinä teette yhdessä palvelusuunnitelman. Sen ja hakemuksen perusteella viranomainen tekee sinulle myönnettävistä palveluista päätöksen, jota lähdetään toteuttamaan.

Toinen vaihtoehto saada asiasi vireille on se, että lähetät suoraan hakemuksen tarvitsemistasi palveluista. Kummalla tavalla toimitkin, tutustu etukäteen koko oppaan sisältöön, niin osaat itse valmistautua hakemiseen ja palvelun eri vaiheisiin paremmin.

Palveluasumisen hakeminen

Kun sinä ja sosiaalityöntekijä yhdessä laaditte sinulle palvelusuunnitelman, teille molemmille syntyy yhteinen näkemys yhtäältä siitä, mikä on tilanteesi ja millaisia tarpeita sinulla on, ja toisaalta siitä, minkälaisia palveluita sinulle on tarjottavissa. Parempi olisi, jos voit hakea palvelua vasta palvelusuunnittelun ja palvelutarpeen arvioinnin jälkeen, jotta sosiaalityöntekijä voi päätöksen teossa huomioida sekä palvelutarpeen arvioinnin että palvelusuunnitelman.

Jos kuitenkin teet hakemuksen ennen palvelusuunnitelman tekemistä, silloin sosiaalityöntekijä ei välttämättä ole tietoinen palvelutarpeestasi. Jos hakemuksesi on puutteellinen, voi sosiaalityöntekijän päätös helposti tulla kielteisenä.

Jos vammasi tai sairautesi takia tarvitset välttämättä apua ja palvelua suoriutuaksesi tavanomaisista

elämän toiminnoista, voit hakea kotikunnastasi vammaispalvelulain mukaista vaikeavammaisten palveluasumista.

Hae niitä palveluita, joita tarvitset voidaksesi asua haluamallasi yksilöllisellä tavalla ja saadaksesi asumisessa tarvittavan riittävän avun.

Ota selvää, miten palveluasumista kunnassasi haetaan, ja etsi oikea hakulomake esim. kunnan verkkosivuilta tai vammaispalvelutoimistosta. Oma vapaamuotoinen kirjallinen hakemuskin on pätevä.

Tee kirjallinen hakemus siitä, mitä palveluja tarvitset. Perustele avun ja palvelun tarve yksityiskohteisesti omin sanoin. (Ks. Toimintakyvyn arviointi ja palvelujen suunnittelu, s. 13-15.)

Pyydä apua ja tukea läheiseltä ihmiseltä tai tukihenkilöltä hakemuksen tekemiseen, perustelujen miettimiseen ja kirjoittamiseen. Voit myös täydentää hakemusta myöhemmin.

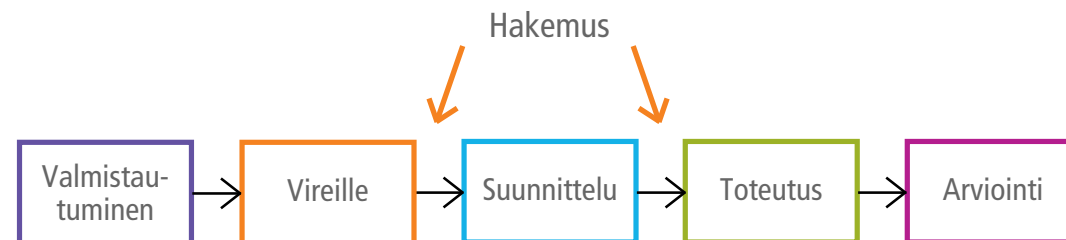
Jos sosiaalityöntekijä sanoo sinulle, ettei sinun kannata hakea palvelua, se ei välttämättä ole pätevää tietoa. Vasta kun saat kirjallisen hakemuksesi perusteella sosiaalityöntekijän tekemän kirjallisen päätöksen, se on pätevää tietoa, johon voit tarvittaessa hakea muutosta.

Jos olette tehneet palvelusuunnitelman, viittaa hakemuksessasi siihen. Sosiaalityöntekijä tekee päätöksen palvelusta palvelusuunnitelman ja oman hakemuksesi perusteella.

Jos palvelusuunnitelmaa ei ole laadittu, paneudu hakemuksen perusteluihin, jotka ovat hakemuksen tärkein kohta.

Perustelut ovat tärkeitä, kun tarvitset apua päivittäisissä toimissa. Asian esittämisessä kannattaa käyttää ns. rautalankamallia, esim. kirjata päivittäiset avun tarpeet "lukujärjestyksen" muotoon: mitä apua, miten paljon ja milloin tarvitset toisen ihmisen apua? Tämä voi tuntua turhauttavalta, mutta ilman sitä sosiaalityöntekijä ei osaa arvioida

Kunnissa on erilaisia toimintatapoja laittaa asia vireille. Toisissa kunnissa vaaditaan asiakkaan hakemus ennen palvelun suunnittelua, toisissa suunnittelun jälkeen.

EI KAI MUN KANNATA
NOITA PALVELUJA
EDES HAKEA...

TOTTA KAI KANNATTAA!
MÄ AUTAN SUA TEKEMÄÄN
SELLAISET HAKUPAPERIT,
ETTÄ VARMASTI SAAT KAIKEN
SULLE LAILLISESTI
KUULUVAN AVUN!

tilannettasi eikä tehdä päätöstä avun ja palvelun järjestämisestä. Avuntarpeen yksityiskohtainen selostaminen hakemuksessa on erityisen tärkeää myös silloin, kun toimintakyky on muuttunut tai palvelusuunnitelmaa ei ole laadittu tai vahvistettu. Muista allekirjoittaa ja päivätä hakemuksesi. Ota hakemuksesta jäljennös itsellesi. Hakemusta voi vielä täydentää myöhemmin ja lähettää lisäselvityksiä annettuun määräaikaan mennessä.

Jos lähetät hakemuksen vahingossa väärälle henkilölle kunnassa, hänen kuuluu toimittaa hakemus asian käsittelystä vastaavalle henkilölle.

Voit kysyä apua hakemuksen tekemiseen vammaisjärjestön vertaisneuvojalta tai tukihenkilöltä. Selvitä, onko mahdollista varata aika sosiaalityöntekijälle, jotta saisit häneltä neuvoja ja apua hakemuksen tekemiseen. Viranomainen ei kuitenkaan tee hakemusta asiakkaan puolesta.

Asia on virallisesti vireillä vasta, kun olet lähettänyt hakemuksen ja se on saapunut oman kotikuntasi vammaispalveluiden sosiaalityöntekijälle. Kun olet ottanut yhteyttä sosiaalityöntekijään tai lähettänyt hänelle hakemuksen, hän ryhtyy seitsemän päivän kuluessa arvioimaan palvelutarvettasi sekä selvittämään, milloin ja miten palvelusuunnittelusi tehdään. Sosiaalityöntekijän on selvitettävä asiakkaan vammaispalvelun tarve ilman aiheetonta viivytystä.

Sosiaalityöntekijä lähettää sinulle kirjallisen päätöksen palvelujen myöntämisestä tai hakemuksesi hylkäämisestä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa hakemuksen jättämisestä.

Toimintakyvyn arviointi ja palvelujen suunnittelu

Palvelusuunnitelman tekemisessä on tärkeää, että olet rohkeasti ja aktiivisesti itse suunnittelussa mukana.

Sinulla on oikeus ja oma vastuusi osallistua palvelujesi suunnitteluun ja toteutukseen. Palvelusuunnittelun tarkoituksena on suunnitella sinun tulevaa asumistasi ja sopivan avun järjestämistä kokonaisuutena, kaikilla elämänalueilla.

On tärkeää, että olet itse valmistautunut hyvin palvelusuunnittelua varten. Pohdi toiveitasi laajasti jo etukäteen, kirjaa ajatuksia muistiin ja varustaudu esittämään tahtosi palvelusuunnitelman kokoamista ja kirjaamista varten.

Voit tutustua etukäteen internetistä löytyviin palvelusuunnitteluoppaisiin ja kuntasi palvelusuunnittelulomakkeeseen.

Tärkeää on, että nostat esiin asioita, jotka ovat tärkeitä sinun asumisessasi, elämässäsi ja omien tavoitteidesi toteuttamisessa. Älä lähde suunnittelemaan elämääsi vain valmiiden palveluiden valikoimasta.

Pohdi palvelusuunnitelmaa varten asumistasi

- Miten haluaisit järjestää tulevaisuuden suunnitelmiisi sopivaa asumista, apua ja palveluja?
- Millaisia haasteita, esteitä ja edellytyksiä ympäristösi asettaa sinulle: kodin fyysiset edut ja esteet sekä mahdollisuudet kodin muutostöihin? Mieti lähi-ihmisten ja naapureiden asenteita sekä sosiaalisia elinolosuhteitasi.
- Mitä voit tehdä itse, mihin tarvitset erilaisia apuvälineitä ja mihin tarvitset apua toiselta ihmiseltä ja kuinka paljon? Älä väheksy avun tarvetta.

”Palveluni oli kunnossa aina siihen saakka, kunnes ihastuin. Ihastus oli molemminpuolista ja halusimme muuttaa pian yhteen. Mistä löytäisimme riittävän tilavan asunnon? Saisiko kumppaninikin apua asumispalveluyksiköstä? Entä voisiko hänen henkilökohtainen avustajansa auttaa myös minua? Sovimme yhteisen ajan sosiaalityöntekijän juttusille. Asiamme järjestyivät parhain päin ja olemme asuneet kimpassa kohta kolme vuotta. Ensi kesänä juhlimme häitä!”

Palvelusuunnitelmaan kirjaamista varten sinun kannattaa pohtia laajasti, mitä asioita tavoittelet elämässäsi ja mitä palveluja tarvitset niiden toteuttamiseen. Tässä oppaassa keskitymme erityisesti asumiseen liittyvien palvelujen toteutumiseen, joten monet tärkeät elämän osa-alueet ja kysymykset eivät tässä tule käsitellyiksi. Näitä ovat muun muassa harrastukset, perhe-elämä ja muu sosiaalinen elämä sekä yhteiskunnallinen osallistuminen. Palvelusuunnitelmaan kannattaa kirjata myös, millaisia toiveita sinulla on koulutuksesta ja työllistymisestä. Entä miten niihin liittyvä liikku-

minen, päivittäiset toimet, kommunikoinnin apu, oppiminen ja itsestä huolehtiminen sujuvat?

Palvelusuunnittelupalaverin kokoon kutsuminen

Sovi sosiaalityöntekijän kanssa aika palvelusuunnitelman tekemistä varten.

Tilaisuuteen, jossa tehdään palvelusuunnitelmaasi, voi sinun ja sosiaalityöntekijän lisäksi osallistua muitakin ihmisiä. Voit halutessasi kutsua mukaan sinulle tärkeitä ihmisiä, kuten jonkun sinulle läheisen ihmisen, tukihenkilön, vertaisneuvojan, vammaisjärjestön työntekijän tai palveluntuottajan edustajan. Tarvitaan sinun suostumuksesi, jos palvelusuunnitelmatilaisuuteen kutsutaan paikalle ammattihenkilöitä virkansa puolesta.

Palvelusuunnitelman voi tehdä siellä, minne sinun on helppo päästä ja missä sinun on helppo esittää perusteluja avun ja palvelujen tarpeelle. Sosiaalityöntekijän on hyvä nähdä arkesi todelliset olosuhteet ja toiminnan edellytykset. Kun palvelusuunnitelmaa tehdään ensimmäistä kertaa, arvioi itse, onko siitä hyötyä, että sosiaalityöntekijä tekee kotikäynnin ja palvelusuunnitelma tehdään kotonasi. Jos kotona on jo helppo toimia, voi olla tärkeämpää tuoda esiin avun tarve kodin ulkopuolella.

Toimintakykysi ja toimintaedellytystesi sekä avun- ja palvelutarpeesi arviointi

Apu ja palvelut korvaavat sinun vaikeuksiasi suoriutua itse eri toiminnoista ja tehtävistä. Sinulla itselläsi on varmaan jo hyvä käsitys omasta arkisesta toimintakyvystäsi ja avuntarpeestasi, mutta myös muiden tulisi ymmärtää se. Tietoa toimintakyvystäsi tarvitsevat sekä sosiaalityöntekijä palvelusuunnitelmaa ja päätöstä varten että palvelujen tuottaja palvelujen toteuttamista varten.

On tärkeää, että nostat esiin paitsi toimintarajoitteesi myös voimavarasi sekä ympäristön tuomat esteet ja mahdollisuudet.

Palvelujen suunnittelun yhteydessä palvelujen järjestäjäkunta haluaa arvioida toimintakykyäsi, rajoitteitasi sekä avun ja palvelujen tarvetta asiakaslähtöisesti. Osallistu siis aktiivisesti oman toimintakykysi ja edellytystesi, olosuhteiden, avun ja palvelujen tarpeesi arviointiin yhdessä eri ammattilaisten kanssa.

Arvioinnissa kootaan tietoa monialaiseen palvelusuunnitelmaan (sosiaalihuollon asiakaslaki, vammaispalvelulaki 3a §).

Arvioi omaa toimintakykyäsi ja avun tarvetta

Havainnoi ensin itse tarkasti omaa arkeasi ja avun tarvetta. Perusteellinen oma pohdinta ja avustamistilanteiden muistiin kirjaaminen auttavat sinua useassa tilanteessa myöhemmin, kun toimintakykyäsi arvioidaan. Avustamistilanteiden kuvaamista tarvitaan silloin, kun suunnitellaan avun ja palvelujen toteutusta, kun avustamista toteutetaan käytännössä sekä silloin, kun arvioit itse palvelujen toteutumista. Pyydä apua kirjoittamiseen ja tarvittaessa myös tulkkausapua arjen avustamisen kirjaamiseen.

Voit käyttää esimerkiksi Avun päiväkirjaa: www.assistentti.info/fi/aineistot/oppaat (PDF löytyy sivun alalaidasta).

Mieti ja kirjaa yksityiskohtaisesti Avun päiväkirjaan oman avuntarpeesi vaihtelu eri vuorokaudenajoina, viikkoina, kuukausina ja vuodenaikoina. Kirjaa asioita tarkasti, esim. pystytkö nostamaan kättäsi tai voitko ottaa kupin käteesi. Tuo omalta kohdaltasi esiin, mitä avustamisessa tapahtuu ja paljonko aikaa avustamiseen menee. Arvioi myös erilaisia siirtymisiä: tarvitseeko siirtymisissä käyttää apuna nostolaitetta, tai jos haluat, että siirtyminen tehdään henkilövoimin, kuinka kauan siirtymisiin menee aikaa? Arvioi erilaisten olosuhteiden vaikutusta avuntarpeen määrään. Kullakin menee oma yksilöllinen aika eri toimenpiteisiin. Vamman laatu ja sukupuoli saattavat vaikuttaa. Joillakin menee esim. kauemmin aikaa wc-avustamisessa kuin toisilla.

Kirjaa muistiin myös niitä tilanteita, joissa olisit tarvinnut apua, sait apua joltain ohikulkijalta, et saanut apua tai jätit jonkin toimen toteuttamatta. Kirjaa myös, jos tarvitset tulkkausta erilaisissa asiointitilanteissa.

Lisää Avun päiväkirjaan omia tuntemuksiasi tilanteista, joissa olet tai et ole saanut apua ja asia on toteutunut tai jäänyt toteutumatta. Tunnistamalla tunteesi, jotka heräsivät esimerkiksi avusaamattomuuden takia, tiedostat jatkossa paremmin, missä sinä todella tarvitset apua.

Kirjaa arjessa touhutesiasi Avun päiväkirjaan, mitä apua tarvitset missäkin toimissa, kuinka paljon ja miten haluat itseäsi avustettavan ja keneltä toivot apua. Ota huomioon, onko oma sairautesi tai vammasi jo sinänsä niin kuormittava, että se vie tavallista enemmän energiaa muulta toiminnalta. Merkitse myös, missä tarvitset apuvälineitä.

Toimi aktiivisesti
palvelujesi suunnittelussa!
Missä asioissa, kuinka paljon
tarvitset apua ja millaista palvelua?
Oletko sinä vaikeavampainen?

Kirjaa avuntarpeesi eri tilanteissa

- Apu siirtymisessä, pukeutumisessa, wc-toiminnoissa, lääkkeiden ottamisessa ja yöllä tarvittava apu
- Puhtaus ja hygienia: miten ja kuinka usein toivot sinua avustettavan peseytymisessä, että tunnet itsesi puhtaaksi?
- Ruokaileminen: Haluatko tehdä itse ruokaa vai käyttääkö valmista ateriapalvelua? Tarvitsetko apua ruokakaupassa käymiseen ja ruuan valmistukseen? Tarvitsetko syöttöapua tai apua ruuan paloittelussa?
- Siivous: Miten usein haluat kotonasi siivottavan, että kodista tulee siistin näköinen? Haluatko, että siivouksessa käytetään omia pesu- ja puhdistusaineitasi? Haluatko olla itse paikalla, kun siivotaan?
- Vaate- ja pyykkihuolto: Haluatko, että pyykinpesussa käytetään sinun omaa pesuainettasi? Haluatko olla itse paikalla, kun pyykkiä lajitellaan?
- Turvallisuus: tarvitsetko apua kodista poistumisessa hätätilanteessa?
- Mitkä apuvälineet lisäävät omatoimisuuttasi ja mahdollisesti vaikuttavat avuntarpeeseesi?
- Tarvitsetko apua apuvälineiden käytössä?
- Apu kodin ulkopuolella, missä harrastuksissa, mihin osallistumisessa ja asioinnissa?
- Apu kommunikointiin, ihmissuhteiden luomiseen, seksuaalisten tarpeiden toteuttamiseen?
- Apu tuki- ja hakukaavakkeiden täyttämiseen sekä tarvittava tuki päätöksenteossa?
- Liikkuminen: Miten pääset liikkumaan paikasta toiseen kotona ja kodin ulkopuolella? Mitä

apua, apuvälineitä tai kuljetuspalvelua tarvitset?

- Lisäksi omat henkilökohtaiset avuntarpeesi, joita kaikkia ei tarvitse kertoa yksityiskohtaisesti. Sinullakin on oikeus yksityisyyteen.

Ihminen sopeutuu helposti omiin toimintakykynsä rajoituksiin eikä useinkaan huomaa niitä itse. Jos olet elänyt perheessä tai parisuhteessa, jossa joku toinen on tehnyt asioita puolestasi tai avustanut lähes huomaamatta, et aina itse huomaa todellista avun tarvettasi. Kysy läheisiltäsi heidän näkemystäsi avun tarpeestasi. On tärkeää tehdä näkyväksi ja kirjata muistiin myös omaisten ja läheisten avustaminen arjessa.

Pidä kiinni siitä, että saat toteuttaa itseäsi. Valmistaudu esittämään oma toiveesi ja mielipiteesi avun toteuttamisesta palvelusuunnittelun yhteydessä.

Ammattilaiset toimintakykyä arviointia tekemässä

Toimintakyvyn eri osa-alueiden arviointiin ja hakemukseen liitettävien lausuntojen tekemiseen voit tarvita eri ammattilaisten apua. Useimmin tarvitset lääkärin lausunnon toimintakyvystäsi ja sen rajoitteista. Tämän lisäksi voit tarvita palvelusuunnitelman tueksi ja hakemuksesi liitteeksi toimintaterapeutin, fysioterapeutin, tulkin tai muiden eri ammattilaisten lausuntoja toimintakyvystäsi ja avun tarpeestasi.

Ammattilaisen kanssa voit käyttää joitakin toimintakyvyn arviointimittareita ja kyselyjä, esi-

merkiksi asumispalvelusäätiö ASPAn Asta-menetelmää: <http://www.aspasaatio.fi/asta>.

Pyydä nähtäväksesi tai itsellesi sinusta tehty arvio ja selvitys siitä, mitä mittauksen tulos näyttää. On tärkeää, että voit itse tarkistaa ja hyväksyä sinusta tehdyt arviot ja lausunnot.

Toimintakyvyn ja avun tarpeen arvioinnissa voit kysyä neuvoa myös eri vammaisjärjestöjen työntekijöiltä tai kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntoutusohjaajalta.

Mieti myös

- Jos et ole aiemmin asunut itsenäisesti, voit selvittää asumisen ja avuntarpeen järjestämistä myös asumisvalmennuksessa. Asumisvalmennuksen ammattilaisten turvin on helpompi arvioida esim. sitä, missä asioissa tarvitset apua ja minkälaisia kodin muutostöitä tai apuvälineitä tarvitset.
- Mitä omaa henkistä valmentautumista, vanhoja ja uusia ihmissuhteita ja auttavia käsiä tarvitset asuinpaikan ja elämänmuutoksen toteuttamiseen? Asumisvalmennusta voi tarvita useamman kerran, jos elämäntilanteesi tai olosuhteesi muuttuvat.
- Sinulla on oikeus saada tietää, mitä kaikkia tietoja sinusta tarvitaan palvelujen suunnittelussa ja mihin tarkoitukseen. Sinun tulee itse antaa sosiaalityöntekijälle omaa toimintakykyäsi koskevaa tietoa ja lisäksi antaa hänelle lupa hankkia tai tarvittaessa kieltää häntä hankkimasta muualta toimintakykyäsi koskevaa

tietoa, jota tarvitaan palvelujen järjestämisessä. Sinulla on oikeus tutustua muualta hankittuun itseäsi koskevaan tietoon ja tietää, mihin tiedot tallennetaan.

Asioiden kirjaaminen palvelusuunnitelmaan

Varmista, että palvelusuunnitelmaan kirjataan kaikki erilaiset avun, apuvälineiden ja eri palvelujen tarpeet sekä niiden perustelut, tavoitteet ja toimenpiteet. Myös avun järjestämisen lyhyt- ja pitkäaikaiset sijaisjärjestelyt kannattaa mieltiä palvelusuunnittelun yhteydessä. Palvelusuunnitelmaan tulee kirjata myös toiveesi palvelujen järjestämisestä.

On tärkeää paneutua palvelusuunnitteluun huolella ja perustella palvelujen tarve sekä kirjoittaa hakemus erityisen huolellisesti. Usein kielteisen päätöksen taustalla on huonosti tehty avuntarpeen kartoitus, puutteellinen palvelusuunnittelu ja ylimalkainen hakemus.

Kunnissa ja alueilla on käytössä erilaisia lomakkeita palvelusuunnitelmassa tarvittavien tietojen kokoamista varten. Palvelusuunnitelman voi tehdä myös vapaamuotoisesti.

Käytä omia Avun päiväkirjan muistiinpanojasi ja tuo rohkeasti esiin oma mielipiteesi, tahtosi ja toivomuksesi. Älä jätä kertomatta omaa näkemystäsi avun ja palvelun järjestämisestä, vaikka huomaisit, että muilla neuvotteluun osallistujilla on siitä erilainen käsitys. Tarpeen tullen käytä tulkkausta, jotta ei tule pelkoa väärinymmärryksistä.

Aseta omia tavoitteita, tee valintoja ja varmista, että palvelusuunnitelmaan on kirjattu, miten ja missä sinä itse haluat elää ja asua. Huomaa kuitenkin, että kaikkia unelmiaan ei tarvitse paljastaa sosiaalityöntekijälle, vaan ainoastaan ne, joiden kertomisesta uskot olevan hyötyä asumisen, avun ja palvelujen järjestämisessä.

Sovi päivämäärä, johon mennessä sosiaalityöntekijä lähettää palvelusuunnitelman sinulle korjattavaksi ja hyväksyttäväksi. Jotta palvelusuunnitella on vaikutusta asiasi arvioinnissa, sen tulee olla sinun hyväksymäsi ja muutoinkin virheetön.

Palvelusuunnitelmaan kirjataan asiakkaan näkemys, toivomukset ja mielipiteet tarvittavista palveluista ja tukitoimista. Jos palveluista tai tukitoimista ei päästä yhteisymmärrykseen, kirjataan sekä asiakkaan että sosiaalityöntekijän näkemykset sekä se, mitä on yhteisesti sovittu.

Tarkasta palvelusuunnitelma, tee tarvittavat korjaukset ja ilmoita hyväksyväsi palvelusuunnitelman oikeat korjaukset.

Palvelusuunnitelma ei ole päätös vaan yhdessä laadittu toimintaohjelma. Pelkästään palvelusuunnitelman perusteella et saa palvelua, vaan sinun on myös haettava palvelua. (Ks. Palveluasumisen hakeminen, s. 6.) Palvelu järjestetään vasta sosiaalityöntekijän myönteisen kirjallisen päätöksen perusteella.

Sinun tarpeisiisi tehty palvelusuunnitelma merkitsee sinulle paljon, joten huolehdiathan, että siinä on kaikki tarpeellinen tieto ja että tieto on oikein.

Palvelusuunnitelmaan tehdyillä kirjauksilla on merkitystä erityisesti silloin, jos et saa hakemaasi palvelua ja joudut valittamaan asiassasi eteenpäin. Tässä tilanteessa voit käyttää hyväksesi jo todettua palvelutarvettasi, jos se poikkeaa annetusta päätöksestä.

Vaikeavammaisten asiakkaiden asumisen ja palvelujen tarpeen kirjaaminen palvelusuunnitelmiin on tärkeää myös siksi, että niiden avulla sosiaalityöntekijät voivat kartoittaa kunnassa esiintyvää vammaispalveluiden kokonaistarvetta. Tietoa tarpeista tarvitaan kunnan päätöksentekoon ja riittävien taloudellisten resurssien varaamiseen myös määrärahasidonnaisia palveluja varten.

Palvelusuunnitelman päivittäminen

Jos toimintakykysi tai jokin olosuhteesi muuttuu ja palvelutarpeesi vähenee tai lisääntyy, ilmoita vammaispalvelujen sosiaalityöntekijälle, että palvelusuunnitelmasi tarvitsee päivittää. Kun olet palveluasumisen piirissä, palvelusuunnitelmaasi on hyvä päivittää aika ajoin, vaikka elämässäsi ei olisi tapahtunut juurikaan muutoksia.

Jos saat jo palveluasumisen palveluja, voit ottaa asian esiin myös palvelutuottajan kanssa ja pohtia, miten ryhdytte viemään asiaa eteenpäin kuntaan sosiaalityöntekijälle, jotta palvelusuunnittelukokous kutsutaan koolle.

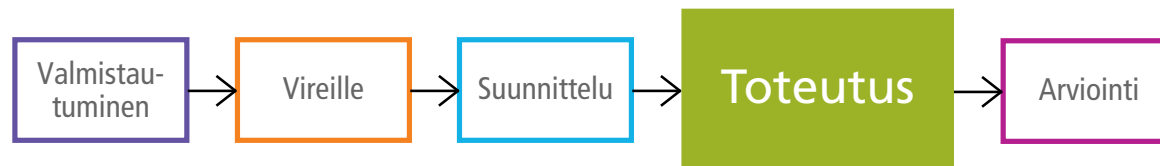
Arvioi palvelusuunnitelman päivittämisen yhteydessä myös nykyisten palvelujen toteutusta ja vaikuttavuutta elämääsi. On tärkeää, että sosiaalityöntekijä on tietoinen palvelujen toteutumisesta

ja kirjaa asiakirjoihisi antamasi palautteen. Palvelusuunnitelman päivittämisen yhteydessä voit nostaa esiin sekä kiitokset että ongelmat palvelujen toteutumisessa, esim. avun sijaisjärjestelyjen toteuttamisessa. (Ks. Palveluiden toteutumisen arvioiminen, s. 24.)

Aseta palvelusuunnitelman päivittämisen yhteydessä edelleen oman näköisesi elämän tavoitteita. Samalla voit keksiä myös uusia toiveita lyhyelle ja pidemmälle ajalle tulevaisuuteen. Mieti, millaisten palvelujen avulla voit toteuttaa tavoitteitasi ja toiveitasi. (Ks. kohta Tunnista omat toiveesi, s. 6)

Pelkästään
palvelusuunnitelman
perusteella et saa palvelua.
Sinun on myös haettava
palvelua.

”Ystäväni ehdotti kerran, että voisin hommata lemmikkieläimen, sillä olin pitkään tuntenut itseni yksinäiseksi. Käärme muutti kotiini kevättalvella. Aluksi neuvottelimme, kuka käärmettä hoitaa, mutta pääsimme nopeasti yhteisymmärrykseen. Käärme on tuonut elämääni jännitystä ja iloa!”

Mitä huolellisemmin olet tehnyt hakemuksen ja perustellut sen, sitä todennäköisemmin saat hakemukseen sinun tarpeitasi vastaavan myönteisen päätöksen.

Päätöksen saaminen ja palvelun toteuttaminen

Sosiaalityöntekijän tekemän päätöksen vammaispalveluiden saamisesta tulee olla selkeä, yksiselitteinen ja perusteltu. Päätöksestä tulee ilmetä, mihin lainkohtaan päätös perustuu. Päätöksen mukana on oltava ns. valitusosoitus, josta ilmenee, miten päätökseen voi hakea muutosta. Kun saat päätöksen hakemastasi palvelusta, ryhdy toimimaan.

Kun saat myönteisen päätöksen palveluasumisesta, ole yhteydessä sosiaalityöntekijään, joka neuvoo, miten asiassa edetään. Suunnittele asumisen ja palvelun käytännön toteutusta. Varaa aikaa ja ota yhteys mahdolliseen palveluntuottajaan sopiaksesi käytännön järjestelyistä.

Jos saat kielteisen päätöksen palveluasumisen hakemukseesi, harkitse, haluatko hakea siihen

muutosta vai haetko palvelua uudelleen paremilla perusteluilla. Vaikka sinulle ei myönnettäisi vaikeavammaisten palveluasumista, kunnalla voi olla muita tapoja vastata palveluntarpeeseesi.

Sinulla on täysi oikeus hakea kielteiseen päätökseen muutosta, jos koet, että päätös ei ole sinua kohtaan oikeudenmukainen ja kohtuullinen. Päätöksen mukana saat ohjeen muutoksenhakuun. Jos päätät lähteä hakemaan muutosta saamaasi kielteiseen päätökseen, pyydä nopeasti apua, tukea ja neuvoja valituksen tekemiseen esim. läheisiltäsi, vammaisyhdistyksestä, vertaisneuvojalta, vammaisjärjestön työntekijältä tai lakimieheltä.

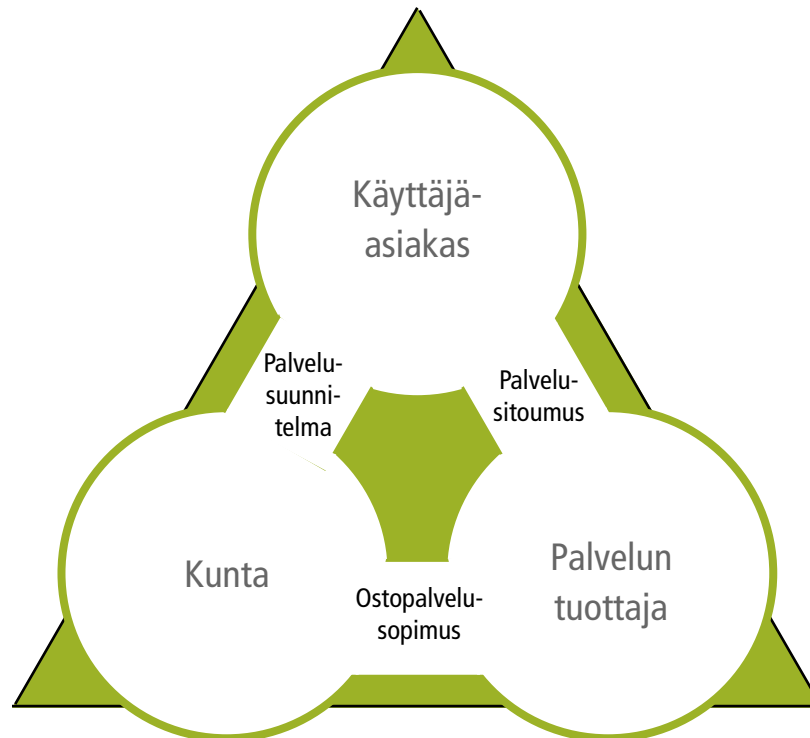
Saatuasi kielteisen päätöksen älä aikaile valituksessa. Valitus aika on 14 vuorokautta ja tiedoksianto aika 7 vuorokautta. Tiedon päätöksestä katsotaan siis saapuneeksi asiakkaalle 7 vuorokauden kuluessa siitä, kun viranomaisen on lähettänyt päätöksen postitse. Säilytä päätöksen saantito-

distus tai kirjekuori, jossa päätös on sinulle tullut, koska tarvitset sen liitteeksi valitukseen. Hanki lisälausuntoja, kirjoita lisäperusteluja ja lähetä valitusajan kuluessa kirjallinen oikaisuvaatimus viranhaltijan päätöksestä kunnan vammaispalveluista vastaavalle lautakunnalle.

Jos saat kunnan lautakunnalta myönteisen päätöksen, ryhdy toimenpiteisiin palvelujen toteuttamiseksi. Jos saat lautakunnalta kielteisen päätöksen, siitä voit tehdä valituksen alueelliseen hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa saantitodistuksen päivämäärästä. Säilytä saantitodistus aina itselläsi, koska tarvitset sen liitteeksi valitukseen.

Jos saat kielteisen päätöksen myös hallinto-oikeudelta vammaispalveluja koskevassa asiassa, voit tehdä siitä valituksen vielä korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituksen voi tehdä samassa ajassa kuin hallinto-oikeuteen.

Muutoksenhaku ja valittaminen on raskasta ja vaivalloista ja kestää usein jopa vuosia. Vaikka omista asioista valittaminen on hankalaa, se ei ole mahdotonta. Oma palvelutarve kannattaa kuitenkin selvittää ja perustella mahdollisimman hyvin jo palvelutarpeen arvioinnin, palvelusuunnitelman ja hakemuksesi yhteydessä.

Asiakas aktiivisena osapuolena palveluasumisen suunnittelussa ja toteutuksessa

Seuraavaksi kerrotaan siitä, kuinka vaikeavammaisen palveluasumista toteutetaan ostopalveluna, kun kunta ostaa asiakkaalle palveluasumisen palveluntuottajalta.

Asiakkaana sinulla on oikeus olla mukana suunnittelemassa palvelun toteuttamista yhdessä palveluntuottajan kanssa. Sinä ja palveluntuottajan edustaja neuvottelette ja kirjaatte yhteisesti ymmärretyn käsityksen siitä, kuinka asuminen, avustaminen ja palvelut toteutetaan arjessa. Yhteisesti sopimanne asiat voidaan kirjata esim. palvelujen toteutussuunnitelman, palvelusitoumuksen tai palvelusopimuksen muotoon.

Sovitte yksityiskohtaisesti, missä asioissa, kuinka paljon ja miten päivittäinen, säännöllinen ja ajoittainen avustaminen toteutetaan. Kirjaatte, mitä sinä voit tehdä itse, missä käytät apuvälineitä ja mihin toimintoihin tarvitset avustajaa, milloin ja miten.

Teet asunnon omistajan kanssa vuokrasopimuksen, jossa määritellään asunnon vuokran määrä sekä maksuaika ja tapa.

Huomioikaa ja käykää läpi palvelusitoumuksessa

kaikki avun tarpeesi, joita olet kuvannut jo siinä vaiheessa, kun toimintakykyäsi on arvioitu ja palveluja on suunniteltu. (Ks. Toimintakyvyn arviointi ja palvelujen suunnittelu, s. 13.)

Palvelun toteutussuunnitelman tai palvelusitoumuksen tarkoitus on kertoa, mitä päivittäinen apu sisältää sekä millainen palvelu ja konkreettinen avustaminen on sinun mielestäsi laadukasta. Se kertoo, kuinka sinä tahdot arkesi sujuvan ja sinua avustettavan, esimerkiksi voitko valita kuka tulee avustamaan tai avustavan henkilön sukupuolen, avustustoimenpiteiden suorittamistavan, laadun, ajan, keston, käytettävät apuvälineet jne. Entä voitko valita tavan, miten pyydät apua jne.?

Pyydä ja hanki palveluntuottajalta tietoa palveluasumisen sisällöstä ja sen tarjoamista mahdollisuuksista esim. vaatehuollossa, kaupassa käynnissä, harrastuksissa avustamisessa ja osallistumisen tukemisessa.

Sinulla on oikeus osallistua ja vaikuttaa siihen, mitä vaikeavammaisten palveluasuminen käytännössä tarkoittaa sinun kohdallasi. Sinulla on oikeus saada arvostavaa kohtelua, joka kunnioittaa yksityisyyttäsi, vakaumustasi ja elämäntapaasi. Sinulla on oikeus saada laadultaan hyvää palvelua ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asumisessasi ja saamissasi palveluissa tulee toteutua itsemääräämisoikeus, oikeudenmukaisuus, osallisuus, yksilöllisyys ja turvallisuus.

Varmista, että avustamisessa ja palveluissa otetaan huomioon sinun toivomuksesi, mielipiteesi ja yksilölliset tarpeesi – myös tulkkaustarve – sekä äidinkielesi ja kulttuuritaustasi.

Palveluntuottajan kanssa kirjoitetun toteuttamissuunnitelman tarkistamisen aikaan voit myös arvioida, kuinka sovitut asiat ja tahtosi ovat tosiasiassa toteutuneet arjessa.

Voit kuntasi sosiaalityöntekijän kautta ottaa selvää siitä, mitä oman kuntasi ja palveluntuottajan välisessä ostopalvelusopimuksessa on sovittu.

Palvelujen toteuttamissuunnitelmaan ei tarvitse kirjoittaa hoitotahtoa, vaan siihen on olemassa erilliset lomakkeet. Terveystieteiden palvelujen toteutuminen ei pääsääntöisesti kuulu palveluasumisen toteuttamissuunnitelmaan. Älä anna itsestäsi sellaisia tietoja, joita et halua kerrottavan kaikille työntekijöille.

Kun sinulla on päätös vammaispalvelulain mukaisesta palveluasumisesta, avustaminen ja palvelu ovat sinulle maksuttomia. Kunta maksaa vaikeavammaisten palveluasumisessa avustavan henkilöstön palkan kustannukset sinun puolestasi.

Sinä maksat itse asumisestasi aiheutuvat kulut, kuten vuokran, sähkön, vesimaksun ja mahdollisen kotivakuutuksen.

Jos tarvitset ja haluat käyttää ateriapalvelua, huolehdi, että ateriamaksuun sisältyvät vain ruoan raaka-ainekulut. Ruoanvalmistuksesta aiheutuvista kuluista ja palvelusta vastaavat kunta ja palveluntuottaja. Sama pätee myös esim. siivouspalveluissa, joten maksat vain siivousainekulut.

Varmista, että asiakasmaksut on oikein määritelty. Maksa asiakasmaksusi ajallaan.

Kun käytät palveluja, ole aktiivinen vuorovaikutuksessa avustavan henkilöstön kanssa. Opettele pyytämään ja vastaanottamaan apua. Olet täy-

Kun olet jo palveluasumisen piirissä

- Asiakkaana tee yhteistyötä palveluita järjestävän kunnan ja palveluntuottajan kanssa.
- Muista, asiakkaana olet heille tärkeä ja palvelut ovat sinua varten.

sin oikeutettu saamaan tarvitsemasi avun. Arjen avustamistilanne on yhdenvertaista vuorovaikutusta, jossa molemmat odottavat toisiltaan hyvien käytöstapojen muistamista ja toisen huomioon ottamista.

Palveluasumisen asiakkaana sinusta voi tuntua turhauttavalta, jos omaisten tai palveluntuottajan käytännöt ovat erilaiset kuin sinun omat toiveesi esim. siitä, miten esim. oman kodin siivous järjestetään. Olet asumisen palveluja käyttävä asiakas, jolla on oikeuksia mutta myös omaa vastuuta käyttäytyä asianmukaisesti.

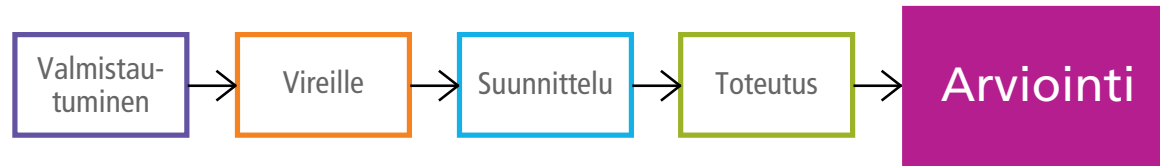
Perehdytä kärsivällisesti uusi avustava työntekijä siihen, miten haluat sinua avustettavan. Tarvittaessa sinulle voidaan nimetä avustajista oma tukiaavustaja.

Edellä on kerrottu yleisiä palveluasumisen toteuttamiseen liittyviä seikkoja. Sinun on kuitenkin hyvä tiedostaa, ettei kaikki aina välttämättä suju käytännössä niin kuin on suunniteltu. Esimerkiksi asuessasi palvelutalossa talon omat käytännöt saattavat toisinaan mennä omien toiveidesi edelle. Silloin sinun on hyvä tietää, mitä keinoja sinulla on vaikuttaa palveluasumisen toteutumiseen, ettet jää vain oman onnesi nojaan.

MEILLÄ ON HOIDETTU
NÄMÄ NOSTELUT NÄIN
JO 30 VUOTTA!

NIIN MUTTA MINÄ OLEN
SE, JOTA NOSTELLAAN, JA
MINULLA ON SIITÄ KOKEMUSTA
JO 40 VUOTTA!

Antamasi asiallinen palaute, kehittävä tai kriittinen, ei saa heikentää palveluittesi laatua tai kohteluasi asumispalveluyksikössä.

Asiakas arvioi palveluasumista ja osallistuu palvelun kehittämiseen

Luotettava avun saaminen ja joustava palvelu ovat asiakkaan toimivan arjen perustana.

Palveluasumisen käyttäjänä olet aitiopaikalla näkemässä ja kokemassa, miten asuminen, avustaminen ja palvelut toteutuvat. Olet myös paras asiantuntija arvioimaan samaa apua ja palvelua sekä antamaan niistä palautetta.

Esim. palvelutalossa tai asumisyksikössä voi sinun lisäksi asua paljon muita vammaisia asukkaita, joilla kaikilla on omat tarpeensa ja toiveensa. Jos työvuorossa on liian vähän työntekijöitä tai henkilöstön sijaisjärjestelyt eivät toimi, käytännössä voit joutua odottamaan avustamista jonkin aikaa. Palvelutalon ja asumisyksikön arjessa ja palvelujen arvioinnissa asioille voidaan yhdessä etsiä ratkaisuja ja pyrkiä löytämään yhteisön yhteinen käytäntö, jossa asukkaiden tarpeet ja toiveet täyttyvät mahdollisimman hyvin.

Arvioi säännöllisesti samaa apua, arjen sujumista ja palvelun laatua suhteessa asettamaasi tavoitteeseen ja kirjattuun palvelujen toteuttamissuunnitelmaan. Voit antaa palautetta sekä hyvästä että huonosta palvelusta – niin kehuja kuin kehittämisehdotuksia.

Älä pelkää palautteen antamista. Palautteen antajaa ei saa leimata "hankalaksi asiakkaaksi", eikä palautteen antaminen saa vaikuttaa asiakkaan saamaan kohteluun.

Sinulla on monia keinoja antaa palautetta

Avustaminen on aina vuorovaikutusta sinun ja avustajan välillä. Anna avustamisesta ja saamastasi palvelusta asiallista palautetta suoraan työntekijälle. Erityisesti uudet työntekijät, harjoittelijat ja opiskelijat tarvitsevat palautetta toimintavoistaan, jotta he voivat niitä myös parantaa.

Vaikka tunteet tulevat usein pintaan turhautuessa, yritä käyttäytyä hyvin antaessasi palautetta ja myös avustajan tulee kyetä ottamaan vastaan palautetta.

Esitä mieltäsi painava kysymys ja anna palautetta tarvittaessa myös palveluasumisyksikön palvelupäällikölle tai palveluvastaavalle.

Ota palveluasumisyksikössä yhteisesti asukkaita koskevia asioita esiin asukaskokouksessa tai muissa asiakkaiden ja työntekijöiden yhteisissä kokouksissa.

Kirjoita palaute palvelun toteutumisesta tai toteutumatta jäämisestä paperille ja vie se palautelaatikkoon. Myös myönteinen palaute auttaa sekä omaa asumistasi että koko asumisyksikön toiminnan kehittämistä. Voit mahdollisesti antaa palautetta saamastasi palvelusta myös internetin kautta.

Osallistu palveluntuottajan tekemään tyytyväisyyskyselyyn, mutta varmista, että se antaa todellisuutta vastaavan kuvan saadusta palvelusta. Asiakastyytyväisyyskyselyyn voit vastata nimettömästi ja ilman palveluasumisyksikön henkilökunnan läsnäoloa. Sinulla on oikeus tietää, minne vastaukset menevät ja mitkä ovat kyselyn tulokset.

Palveluntuottajan velvollisuus on valvoa oma-aloitteisesti, miten palvelut toteutuvat, eli tehdä palvelujen toteutumisen omavalvontaa. Omavalvontasuunnitelmassa palveluntuottajan tulee esittää asiakkaiden mahdollisuudet vaikuttaa palvelun toteutukseen.

Jos tarvitset neuvoja ja tukea palautteen antamiseen, voit pyytää niitä vammaisjärjestöjen työntekijöiltä tai paikallisyhdistyksistä.

Myös omaisesi ja läheisesi voivat osallistua palveluiden arviointiin ja palautteen antamiseen yhdessä sinun kanssasi, mikäli niin haluat.

Validia-palvelujen asumisyksiköissä toimiva asiakasraati edustaa asumispalveluja käyttäviä asiakkaita ja välittää asiakaspalautetta palveluntuottajalle. Jos palveluissa on epäkohtia, voit esittää palautteen, puutteen tai palvelujen kehittämisehdotuksen asiakasraadın jäsenille. Asiakasraadın tehtävänä on koota ja välittää eteenpäin asiakkaiden tekemiä ehdotuksia, näkemyksiä ja palautetta palveluntuottajalle sekä seurata, johtavatko ehdotukset muutokseen ja palveluiden kehittämiseen.

Asiakasosallisuus palvelujen kehittämässä ja uudistamisessa

Kun arki sujuu ja palveluasuminen toteutuu kohdallasi hyvin, sinulla palveluiden käyttäjänä voi olla voimavaroja ja halua osallistua myös laajemmin asumisen ja palvelujen kehittämiseen ja uudistamiseen.

Kun palveluasumisen tuottaja haluaa järjestää ja tuottaa asiakaslähtöisiä palveluja, se ottaa palveluja käyttäviä asiakkaita mukaan palveluiden kehittämiseen ja suunnitteluun. Kun asiakkaita

on mukana palvelujen kehittämisessä, voidaan löytää käyttäjälähtöisiä keksintöjä ja uusia tapoja toteuttaa palveluja.

Palveluntuottaja voi esimerkiksi kutsua asiakkaiden edustajan mukaan palveluasumisyksikön henkilöstön rekrytointiin esittämään työpaikkahaastattelussa käyttäjäasiakkaiden kysymyksiä ja tekemään omia havaintojaan haastateltavista työnhakijoista.

Palveluasumisyksikössä voidaan tehdä myös selvitys siitä, toteutuvatko asumisessa ihmisoikeudet. Kynnys on kehittänyt vammaisten asumisen ihmisoikeuskäsikirjan. (ks. www.vike.fi/via). Myös Asumispalvelu ASPA toteuttaa Asiakkaan äänellä vertaisarviointeja siitä, miten asiakkaiden ääni kuuluu ja osallisuus toteutuu palveluasumisessa (Asumispalvelu ASPAn VERTAISarviointi™).

Potilas- ja vammaisjärjestöt ovat järjestäneet koulutuksia, joissa asiakkaita opetetaan hyödyntämään kokemusasiantuntemustaan palvelujen kehittämisessä.

Kunta seuraa palveluasumisen toteutusta

Kun olet saanut myönteisen päätöksen palveluasumisesta, kotikuntasi vastaa palveluasumisen järjestämisestä sinulle.

Kunta ja palveluntuottaja ovat tehneet sopimuksen palvelujesi toteuttamisesta. Kunta ostaa

palveluasumisen toteuttamisen palveluntuottajalta. Kunnan ja palveluntuottajan sopimuksessa on kerrottu, mitä palveluasumiseen sisältyy. Kysy sosiaalityöntekijältäsi, millaiseen sopimukseen kunnan ja palveluntuottajan välillä palveluasumisesi perustuu.

Kunta on kiinnostunut tietämään, kuinka palvelut käytännössä toteutuvat, koska kunta maksaa saamastasi palvelusta. Ota tarvittaessa yhteyttä kotikuntasi vammaispalvelujen sosiaalityöntekijään ja anna palautetta palvelun toteutumisesta. Palvelusuunnitelman tekeminen on hyvä tilanne antaa palautetta myös nykyisten palvelujen toimivuudesta. Varmista, että sosiaalityöntekijä kirjaa palautteesi muistiin.

Selvitä kuntasi vammaispalveluista vastaavalta viranhaltijalta, millä keinoilla myös asiakkaat voivat olla mukana arvioimassa ja seuraamassa kunnan ja palveluntuottajan välisen ostopalvelusopimuksen toteutumista. Hallintolain 3. pykälän 2. momentin mukaan viranomaisen on otettava sopimuksen valmistelussa huomioon sopimuksen vaikutuspiiriin kuuluvien asiakkaiden oikeudet.

Valvovat viranomaiset apunasi

Jos tarvitsemasi avustaminen tai palvelut eivät toimi tai sinua kohdellaan epäasiallisesti eivätkä edellä luetellut palveluntuottajan yhteisön sisäiset vaikuttamisen keinot auta, toimi näin:

- Kysy neuvoja oman kuntasi tai kaupunkisi sosiaaliamieheltä, joka voi auttaa asian selvittämisessä.
- Sinulla on oikeus tehdä muistutus toimintayksi-

kön vastuuhenkilölle tai kunnan sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. Sosiaaliasiamies neuvoo ja auttaa sinua muistutuksen tekemisessä.

Aluehallintoviranomaisen (AVIn) velvollisuutena on seurata, kuinka kunnat toteuttavat sosiaalipalveluja, kuten palveluasumista. Valvira ja aluehallintovirastot ovat tehneet yhteiset valvontaohjeet vammaisten henkilöiden ympärivuorokautisista asumispalveluista. Löydät ne Valviran verkkosivuilta: http://www.valvira.fi/files/tiedostot/v/a/Vammaisten_asumispalvelujen_valvonta.pdf.

Hallinnon viranomaisten valvontaan kuuluu palveluntuottajien omavalvonnan tukeminen. Lisäksi AVIen tarkastajat tekevät palveluntuottajien yksiköihin valvonta- ja tarkastuskäyntejä, joilla arvioidaan palvelujen toteutumista.

Ota selvää, kuinka asiakkaat voisivat osallistua aluehallintoviranomaisen valvontakäynteihin, miten ne tapahtuvat, kuka tulee valvontakäynnille ja mitä valvontatilaisuudessa tapahtuu.

Jos tilaisuudessa voi olla läsnä myös asukkaiden edustajia, tuo esiin asiakkaiden mielipide asumisen palveluiden toteutumisesta ja mahdollisista puutteista.

Palvelun huonosta toteuttamisesta voit tehdä kantelun valvovalle viranomaiselle (aluehallintovirastolle eli AVille tai eduskunnan oikeusasiamiehelle),

- jos useiden palveluasumisen asiakkaiden saama avustaminen, kohtelu ja palvelu eivät ole palvelun toteuttamissuunnitelman tai palvelusitoumuksen mukaista

- jos koet, että itsemääräämisoikeuttasi ei oteta huomioon
- jos et saa osallistua palveluiden suunnitteluun ja toteutukseen.

Moni voi miettiä, uskaltaako tehdä kantelua.

Vaikka päivittäinen apu ja palvelut eivät täysin toteutuisikaan, asiaa ei lähdetä helposti viemään kanteluna eteenpäin valvontaviranomaiselle.

Asiakkaat ovat usein pitkämielisiä ja kärsivällisiä.

Joku voi pelätä, että kantelu huonontaisi palveluja entisestään tai että kantelun jälkeen ei saisi enää ollenkaan apua ja palvelua. Usein asiakkailla ei ole ollut vaihtoehtoa asumispalvelujen järjestämisessä. Niinpä he haluavat olla uskollisia tuttua palveluntuottajaa kohtaan eivätkä halua "liata omaa pesää". Jos mikään muu ei kuitenkaan auta, kantelulla voidaan saada muutosta sietämättömiin puutteisiin.

Asiakkaiden osallistuminen ja vaikuttaminen kunnassa palveluja koskeviin päätöksiin

Kunnissa on toisistaan poikkeavia palvelujen ja asumisen strategioita, käytäntöjä ja menettelytapoja. Tämä aiheuttaa eriarvoisuutta palvelujen toteutumisessa eri kunnissa asuvien tai palveluasumisyksikköön eri kotikunnista tulevien asiakkaiden välille.

Sinä voit vaikuttaa yhteisiin asioihin. Jos vammasi vaikeuttaa osallistumistasi tavanomaisella tavalla, mieti, kenen puoleen voit kääntyä vaikuttamisasioissa. Varmista, että asiat kerrotaan sinulle sillä tavalla, että pystyt ymmärtämään kaiken. Jos haluat vaikuttaa mutta sinulla on vaikeus ilmaista itseäsi, käytä tulkkauspalvelua. Tulkkauspalvelun tarkoituksena on luoda mahdollisuus yhteiskunnalliseen osallistumiseen.

Ota yhteyttä ja vaikuta myös asioiden valmistelijoina toimiviin virkamiehiin. Esitä heille tarpeita, miten palveluja on suunnattava ja kehitettävä asiakkaiden näkökulmasta.

Ota yhteyttä ja tutustu kuntasi luottamushenkilöinä toimiviin päättäjiin: vammaispalveluista vastaavan lautakunnan, kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston jäseniin.

Tee aloite ja vie asiaa eteenpäin kuntasi vammaisneuvoston tai vammaisyhdistyksen kanssa. Kunnan päätöksentekoon ja itsehallintoon voit osallistua niin kuntalaisena kuin yhdistyksen tai puolueen jäsenenäkin. Kunnassa päätetään mm. talousarviosta ja riittävien määrärahojen varaamisesta vammaispalvelujen ja palveluasumisen järjestämiseen.

Kunnan asukkaana ja palveluasumista käyttävänä asiakkaana tarvitset pitkäjänteisyyttä, kun vaikutat omassa kunnassasi palvelujen järjestämistapaan. Valtuustokauden aikana kunnissa ja kaupungeissa

tehdään tärkeitä päätöksiä kunnan asuntopolitiikasta sekä palvelu- ja hankintastrategiasta.

Kunnan maankäyttö ja kaavoituksen päätökset vaikuttavat kunnassa toteutettavaan asuntopolitiikkaan. Näistä asioista päätettäessä vaikutetaan samalla myös palveluasumisen järjestämiseen ja hankintoihin. Ota selvää, milloin ja miten strategioita valmistellaan ja missä niistä päätetään, jotta vaikutat oikeaan aikaan.

Vaikuttamisessa voi käyttää apuna mediaa. Sosiaalinen media tarjoaa monia keinoja vaikuttamiseen. Voit myös kirjoittaa mielipidekirjoituksen paikalliseen, alueelliseen tai valtakunnalliseen lehteen tai pyytää toimittajaa tekemään juttua palveluasumisesta.

Jos olet nuori, osallistu nuorten kuulemistilaisuuteen tai nuorisovaltuustoon. Osallistu itse, puhu puolestasi, äläkä anna toisten puhua ylitsesi. Käytä tarvittaessa tulkkia.

Lopuksi

Tämä opas on antanut sinulle tietoa siitä, miten voit asiakkaana osallistua aktiivisesti palveluasumisesi suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Näillä tiedoilla pääset hyvään alkuun palveluasumisessasi. Lisää erilaisista käytännöistä tulet kuulemaan muun muassa muilta palveluasumisen piiriin kuuluvilta asiakkailta. Osa käytännöistä saattaa sopia sinullekin, mutta eivät kaikki. Jokaisella meistä on omat yksilölliset tarpeemme, joihin palveluasumisen tulee vastata.

Palveluasumisesi toteuttamisessa tärkeää on sinun oma aktiivinen osallistumisesi, koska juuri sinä asiakkaana tiedät parhaiten sen, miten haluat asua ja mitä apua tarvitset. Muista, ettei kaikkia mahdollisuuksia suinkaan ole vielä keksitty. Sinä itse voit siis keksiä lisää itsellesi sopivia ratkaisuja.

Tämä opas on koottu Invalidiliiton projektissa Rotia palveluihin, kutia kumppanuuteen – käyttäjäkokemuksen asiantuntemusta vammaispalveluiden hankintaan (2010–2013). Suurkiitokset

kaikille oppaan käsikirjoitukseen ja toteuttamiseen osallistuneille! Opasta ovat kirjoittaneet, lukeneet ja kommentoineet projektipäällikkö Tiina Lappalainen, projektiasiantuntija Marja Malin, lakimies Elina Akaan-Penttilä ja sosiaalineuvoja Pirkko Justander Invalidiliitosta, vertaisneuvoja ja Invalidiliiton liittohallituksen edustaja Pauli Ritola, asiakasraadın yhteyshenkilö Satu Rautiainen ja asumisvalmennuksen palveluvastaava Paula Tapani Invalidiliiton Validia-asumispalveluista, suunnittelija Milla Ilonen ja kehittämisspäällikkö Raija Mansikkamäki Asumispalvelusäätiö ASPAsta, lakimiehet Terhi Toikkanen ja Mika Välimaa sekä koulutussuunnittelija Susanna Haapala Kynnyksestä ja Assistentti-infosta, erityisasiantuntija Marjo Varsa Talentia ry:stä sekä erikoissuunnittelija Anu Autio Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta. Tekstin kieliasua ovat korjanneet Pirjo Heiskanen, monet Invalidiliiton viestintäosastolta sekä Elina Heikkilä Kotimaisen kielen tutkimuskeskuksesta. Kiitokset myös Kaisa Lekalle kuvituksesta sekä ohjausryhmälle ja Raha-automaattiyhdistykselle tärkeästä panostuksesta.

www.invalidiliitto.fi/rotia-projekti

Invalidiliiton vammaispalvelujen
neuvontapuhelinnumero: 0200 1234

Neuvontanumero vastaa torstaisin klo 13–17.

Sanasto

Asiakas

Palveluja hakeva tai käyttävä henkilö.

Asiakasmaksu

Palvelujen käyttämisestä aiheutuva ja asiakkaalle maksettavaksi tuleva osuus palveluiden kustannuksista.

Asiakaspalaute

Palvelua käyttävän asiakkaan antama tieto, mielipide tai kannanotto siitä, miten hänen tarpeensa ovat toteutuneet ja hänen odotuksiinsa on vastattu.

Asiakassuhde

Palveluja käyttävän asiakkaan ja kunnan sosiaalityöntekijän sekä asiakkaan ja palvelujen tuottajan välinen vuorovaikutus.

Asumisvalmennus

Määräaikainen asumispalvelu, jonka aikana arvioidaan laaja-alaisesti vammaisen asiakkaan toimintakykyä sekä avun ja tuen tarvetta. Jakson aikana ohjataan ja valmennetaan asiakasta toimimaan resurssiensa ja kuntonsa mukaisesti omassa toimintaympäristössään. Asiakas, asumisvalmennuksen moniammatillinen työryhmä ja maksajataho suunnittelevat ja järjestävät yhdessä asiakkaan tarpeita vastaavan palvelujärjestelmän ja palveluasumismuodon.

Henkilökohtainen apu

Vaikeavammaisen henkilön tarvitsema välttämättömän avustaminen kotona ja kodin ulkopuolella päivittäisissä toimissa, työssä ja opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä.

Henkilökohtainen apu ja palveluasuminen

Henkilöllä, jolla on palveluasumispäätös asumisyksikköön, on oikeus saada henkilökohtaista apua 30 tuntia kuukaudessa talon ulkopuolisiin toimintoihin, kuten harrastuksiin ja sosiaalisten suhteiden hoitamiseen. Jos palveluasuminen on myönnetty omaan kotiin, tulee palvelusuunnitelmassa huomioida tarkoin kodin sisällä ja kodin ulkopuolella olevan avun tarve. Henkilökohtainen apu -palvelua voidaan toteuttaa myös palveluasumispäätöksellä kotona asuvan henkilön tarpeisiin.

Palveluasuminen

Vammaispalvelulain mukainen vaikeavammaisen palveluasuminen tarkoittaa itsenäistä asumista, riittävää palvelua ja hyvää asumisturvallisuutta. Siihen kuuluvat joko oma omistus- tai vuokra-asunto tai kaupungin tai kunnan järjestämä asumismuoto sekä asumiseen liittyvät palvelut ja tukitoimet, jotka ovat välttämättömiä asiakkaan jokapäiväiselle suoriutumiselle. Asiakkaalla on subjektiivinen oikeus palveluasumiseen. (Vammaispalveluasetus 371/2009, 11 §.)

Palveluntuottaja

Palvelun antaja, joka toteuttaa palveluasumista. Palveluntuottaja voi olla kunta, yritys tai järjestö, organisaatio, toimintayksikkö tai yksittäinen henkilö. Toteuttaa palveluja asiakkaalle kunnan kanssa tekemänsä sopimuksen mukaisesti.

Palvelusitoumus

Asiakkaan ja palveluntuottajan yhdessä laatima kuvaus siitä, missä toimita asiakas saa apua ja kuinka paljon sekä miten avustaminen ja palvelut toteutetaan. Palvelun toteuttamisen suunnitelma.

Palvelusuunnittelu

Asiakkaan tarvitseman avun ja vammaispalvelujen tarpeen arviointi ja palveluiden toteuttamisen suunnittelu, jossa ovat mukana ainakin asiakas itse ja kotikunnan sosiaalityöntekijä.

Palvelutarpeen arviointi

Palvelusuunnitteluun sisältyvä vaihe, jossa arvioidaan asiakkaan palvelun piiriin pääsyä, toimintakykyä, voimavaroja ja rajoitteita sekä asiakkaan tarvitsemaa apua ja palveluja.

Päätös

Viranomaisen, kuten sosiaalityöntekijän, kirjoittama hallinnollinen päätös palveluiden toteuttamisesta. Päätös voi olla myönteinen tai kielteinen, ja se on aina perusteltava.

Satelliittiasunto

Tavallisessa kerros- tai rivitalossa oleva asunto, johon avustaminen järjestetään lähellä olevasta palveluasumisyksiköstä.

Sosiaalihuollon asiakas

Henkilö, joka hakee tai käyttää vammaispalveluita tai muita sosiaalihuollon sosiaalipalveluja. Sosiaalihuollon asiakkaalle laaditaan palvelu- tai asiakassuunnitelma, joka ohjaa asiakkaan tarvitsemien palvelujen toteuttamista.

Sosiaalityöntekijä

Henkilö, joka toimii vammaispalveluiden ja sosiaalihuollon työtehtävissä kunnassa ja jolla on työtehtäviensä suorittamiseen vaadittava koulutus, kelpoisuus ja pätevyys. Kunnan sosiaalityön ammattilainen, joka vastaa asiakkaiden palvelujen tarpeen arvioimisesta, palvelujen suunnittelusta ja päätöksistä.

Vaikeavammainen

Vammaispalvelulain mukaista palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.

Valittaminen päätöksestä = oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

Asiakas voi ilmaista erimielisyytensä ja valittaa sosiaalityöntekijän kielteisestä päätöksestä tekemällä vammaispalveluista vastaavalle lautakunnalle kirjallisen oikaisuvaatimuksen, jossa on perustelut päätöksen muuttamiselle. Lautakunnan päätöksestä asiakas voi edelleen valittaa eli hakea päätökseen muutosta alueelliselta hallinto-oikeudelta.

Linkkejä

www.invalidiliitto.fi

Fyysisesti vammaisten ihmisten järjestö

www.validia.fi

Palveluasumista tarjoava palveluntuottaja

www.aspa.fi

Palveluasumista tarjoava palveluntuottaja

www.kynnys.fi

Vammaisten ihmisoikeusjärjestö

www.assistentti.info

Tietoa henkilökohtaisesta avusta

www.heta-liitto.fi

Henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto

www.kvtl.fi

Kehitysvammaisten ja heidän omaistensa liitto

www.kvl.fi

Kehitysvammaisalan ammattilaisten järjestö

www.finlex.fi

Palveluasumista ohjaavat lait

- Perustuslaki – 2 luku
- Vammaispalvelulaki 8 §
- Vammaispalveluasetus 10 §
- Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Kuinka sinä haluat asua?

Tämä on opas sinulle, joka vamman, sairauden tai toimintakyvyn rajoitteen vuoksi tarvitset paljon toisen ihmisen apua asumisessa ja arjessa. Asiakkaan roolissa kuljet ensin kartoittamaan toiveitasi ja haaveitasi, joita sinulla on oman asumisesi, elämäsi ja avun järjestämisestä. Saat tietoa siitä, kuinka saat asiasi vireille, miten palveluja haetaan ja tarvetta perustellaan. Opas kannustaa varmistamaan, että arvioitte kattavasti toimintakykysi ja palvelutarpeesi yhdessä eri ammattihenkilöiden kanssa. Asiakkaana sinulla ja läheisilläsi on oikeus osallistua palvelujesi toteuttamisen suunnitteluun. Myönteinen palvelupäätös tuo sinulle oikeuksia ja velvollisuuksia palvelun toteutuksessa. Asiakkaan roolissa voit vastuullisesti arvioida palvelun toteutumista ja antaa saamastasi

palvelusta palautetta. Tavoitteena on, että palveluntuottajat ottavat asiakkaat mukaan palvelujen yhteiskehittämiseen. Asiakkaana olet myös kuntalainen, joten sinulla on erilaisia mahdollisuuksia vaikuttaa myös palveluista vastaavan kunnan / alueen päätöksentekoon. Päätöksentekijöiden vastuullisilla päätöksillä vammaispalvelujen järjestämiselle luodaan todellisia edellytyksiä.

Kuinka sinä haluat asua? -vaikeavammaisten palveluasumisen opas on tarkoitettu asumisen palveluja käyttävien asiakkaiden, heidän läheistensä sekä heitä ohjaavien vammaispalvelujen, sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattihenkilöiden ja alan opiskelijoiden käyttöön.

